

ЗВІТ
про стратегічну екологічну оцінку
Програми економічного, соціального
та культурного розвитку
Щастинського району Луганської
області на 2024-2027 роки

Вступ.....	4
1. Зміст та основні цілі програми, її зв'язок з іншими документами державного планування	5
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо проєкт програми не буде затверджено	9
2.1. <i>Клімат .....</i>	10
2.2. <i>Атмосферне повітря .....</i>	11
2.3. <i>Водні ресурси.....</i>	13
2.4. <i>Земельні ресурси .....</i>	16
2.5. <i>Лісовий фонд.....</i>	19
2.6. <i>Природно-заповідний фонд, Смарагдова мережа, біорізноманіття .....</i>	20
2.7. <i>Управління відходами .....</i>	26
2.8. <i>Аналіз захворюваності населення .....</i>	27
2.9. <i>SWOT-аналіз екологічної ситуації.....</i>	31
3. Характеристику стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	32
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	33
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із	35
запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки програми	35
5.1. <i>Основні міжнародні та державні зобов'язання .....</i>	35
5.2. <i>Процедура ОВД.....</i>	37
5.3. <i>Інформація про оприлюднення Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки .....</i>	37
5.4. <i>Інформація про обговорення Звіту про стратегічну екологічну оцінку Програми буде висвітлена за результатами його обговорення. ....</i>	37
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	37

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання програми.....	43
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	44
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	45
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	47
11. Резюме нетехнічного характеру	47

Вступ

Одним із основних інструментів реалізації державної екологічної політики є стратегічна екологічна оцінка та оцінка впливу на довкілля. Вони дають змогу запобігти негативному впливу на навколишнє природне середовище та встановити відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Стратегічна екологічна оцінка – процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.

Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється на основі принципів законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

Об'єктом оцінки даного звіту є документ державного планування – проект Програми економічного, соціального та культурного розвитку Щастинського району Луганської області на 2024-2027 роки (далі – Програма).

Проект Програми відображає загальні пріоритети та цілі розвитку Щастинського району щодо відновлення та подальшого розвитку територіальних громад району, підтримку внутрішньо-переміщених осіб, подолання наслідків бойових дій та наслідків окупації на території населених пунктів громад району, створення умов для відновлення економічного зростання, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля.

1. Зміст та основні цілі програми, її зв'язок з іншими документами державного планування

Програма економічного, соціального та культурного розвитку Щастинського району Луганської області на 2024-2027 роки (далі – Програма) є документом державного планування районного рівня і містить характеристику та аналіз існуючої динаміки галузей та сфер діяльності, основні проблеми розвитку територій району, завдання для їх вирішення, основні показники економічного і соціального розвитку, заходи щодо забезпечення виконання завдань Програми, перелік місцевих (цільових) програм, заходи, які фінансуються за рахунок місцевих бюджетів, інвестиційні проекти, які планується реалізовувати за рахунок бюджетних коштів, будуть внесені після затвердження нормативно-правовими актами їх фінансування.

В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України (що є абсолютним форс-мажором) та введенням в Україні воєнного стану (указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX) проєкт Програми розроблено виходячи з реальних можливостей, наявних даних, пріоритетних завдань.

Законодавчою основою для розроблення Програми є закони України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про військові адміністрації», постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації державного бюджету» із змінами, постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2021 № 586 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки», враховуючи Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 №75. Слід зауважити, що згідно з положеннями Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком. Така ситуація ускладнює проведення об'єктивного аналізу і оцінки поточної соціально-економічної ситуації в Щастинському районі та формування прогнозних показників в ході підготовки Програми. Програма розроблена на основі аналізу поточної соціально-економічної ситуації у господарському комплексі територіальних громад Щастинського району, виходячи з реальних можливостей, наявних даних, пріоритетних завдань, програм і проєктів.

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку Програма враховує положення програмних документів, які діють на державному, регіональному та місцевих рівнях, а саме:

Цілей сталого розвитку України до 2030 року (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019);

Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695;

Основних макропоказників економічного і соціального розвитку України та окремих кількісних припущень до прогнозних розрахунків на 2022-2023 роки, надісланих листом Міністерства економіки України від 14.10.2012 № 3031-07/700055-06;

Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки, затвердженої розпорядженням голови обласної державної адміністрації - керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.03.2020 № 246;

В Програмі враховано положення нормативно-правових актів, які діють на державному та регіональному рівнях та екологічну складову під час розроблення та затвердження документів державного планування, зокрема:

Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII;

Указу Президента України "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" від 30.09.2019 № 722/2019;

Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443;

Національного плану управління відходами до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117;

Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р.

Головною метою Програми є створення умов для економічного зростання; посилення інвестиційної та інноваційної активності; стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; підвищення конкурентоспроможності територій громад району; забезпечення належного функціонування інженерно-транспортної та комунальної інфраструктури; проведення цілеспрямованої містобудівної політики; формування чистого та безпечного довкілля; збереження та відновлення природних екосистем та забезпечення енергетичної безпеки; забезпечення доступності широкого спектра соціальних та адміністративних послуг; якісної, сучасної і доступної освіти та якісних медичних послуг; створення комфортних умов для проживання мешканців Щастинського району, їх культурного розвитку та дозвілля.

Досягнення мети планується через реалізацію чотирьох стратегічних цілей:

1. Економічне зростання: конкурентоспроможність, сприятливе бізнес-середовище.
2. Відновлення критичної інфраструктури.

3. Ефективне управління орієнтоване на людину.
4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір.

Таблиця 1.1

Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання	
1. Економічне зростання: конкуренто-спроможність, сприятливе бізнес-середовище.	1.1. Розвиток промислового комплексу району та інвестиційної діяльності	1.1.1. Сприяти сталому розвитку галузей промисловості створення сприятливих умов для посилення інвестиційної діяльності	
		1.1.2. Підтримати створення сприятливих умов для посилення інвестиційної діяльності	
	1.2. Розвиток сільськогосподарських суб'єктів господарювання на базі партнерства та кооперації	1.2.1. Сприяти підвищенню продуктивності та ефективності сільського господарства	
		1.2.2. Сприяти підвищенню ефективності переробки сільськогосподарської продукції	
		1.2.3. Сприяти розвитку малих форм господарювання та кооперації у сільській місцевості та їх об'єднань	
	1.3. Системна підтримка бізнесу та розвиток підприємництва	1.3.1. Надавати фінансову підтримку для розвитку малого та середнього підприємництва (МСП) на конкурсних засадах та сприяти самозайнятості населення з фокусом на підтримку жінок, молоді та представників вразливих груп	
		1.3.2. Наблизити систему підготовки кадрів у відповідність до потреб місцевої економіки з урахуванням принципів недискримінації та тендерної рівності	
		1.3.3. Підвищити інвестиційну привабливість	
	2. Відновлення критичної інфраструктури.	2.1. Відновлення інфраструктури: логістика, енергозабезпечення	2.1.1. Відновлення, після воєнних дій, інфраструктури та життєзабезпечення міста і населених пунктів територіальної громади, які зазнали збройної агресії. Поновлення електропостачання, водопостачання, збирання і виведення стічних вод
			2.1.2. Відновити транспортно-логістичну інфраструктуру та покращити транспортне сполучення з урахуванням вимог інклюзивності
2.2. Відновлення та розвиток системи надання послуг населенню		2.2.1. Відновити та розбудувати систему надання спеціалізованої та високоспеціалізованої медичної допомоги з урахуванням принципів недискримінації та гендерної	

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання
		<p>рівності</p> <p>2.2.2. Відновити діяльність Центру надання адміністративних послуг. Розширити спектр послуг. Покращити доступ до якісних послуг на території населених пунктів громади</p>
<p>3. Ефективне управління орієнтоване на людину.</p>	<p>3.1. Підвищення стандартів життя</p>	<p>3.1.1. Забезпечення високих стандартів навчання, активізація співпраці у сфері освіти та науки</p>
		<p>3.1.2. Покращення матеріально-технічної бази та створення нового освітнього середовища в закладах освіти</p>
		<p>3.1.3. Створення умов для ефективної професійної діяльності, підтримки працездатності та збереження здоров'я педагогічних працівників</p>
		<p>3.1.4. Сприяти в дотриманні соціальних нормативів у сфері побутового обслуговування, торгівлі та громадського харчування спрямовані на забезпечення гарантованими та якісними послугами, що надаються населенню у цій сфері</p>
		<p>3.1.5. Сприяти в дотриманні соціальних нормативів спрямованих на забезпечення якісною і ефективною медичною допомогою населення громади, доступності та рівноправності при її отриманні. Сприяти у забезпеченні медикаментами заклади охорони здоров'я, в т.ч. пільговим забезпеченням окремих категорій населення лікарськими засобами, харчуванням у комунальних закладах охорони здоров'я</p>
		<p>3.1.6. Розвиток сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, створення умов виховання дітей, наближених до сімейних</p>
		<p>3.1.7. Розвиток молодіжної політики. Популяризація здорового способу життя, рухової активності, різних видів спорту, формування загальнонаціональних цінностей, заохочення дітей до збереження здоров'я, виховання здорового покоління з гармонійним розвитком фізичних і духовних якостей, проведення різного роду заходів для досягнення цілей.</p>
	<p>3.2. Екологічна безпека навколишнього</p>	<p>3.2.1. Забезпечення санітарного та екологічного благополуччя.</p>

Стратегічні цілі	Оперативні цілі	Завдання
	середовища	3.2.2.Сприяти у здійсненні заходів з ефективного використання водних ресурсів 3.2.3.Сприяти формуванню загальних підходів до оцінювання та прогнозування екологічного стану довкілля та виявлення факторів, що призводять до порушення безпечного функціонування природного середовища. 3.2.4.Сприяти енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики 3.2.5.Сприяти охороні та розширенню мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення
4.Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір.	4.1 Безпечна територія	4.1.1.Створити безпечні умови для проживання та пересування територією області з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу
	4.2. Формування системи цінностей на засадах загально-української єдності та соціальної згуртованості	4.2.1.Активізувати інформаційні кампанії та сприяти протидії антиукраїнській пропаганді
		4.2.2.Сприяти формуванню активного громадянського суспільства з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу
	4.3. Інформаційний простір регіону	4.3.1.Відновлення місцевого телебачення, місцевої радіохвилі та друкованих ЗМІ
		4.3.2.Розробка нового сучасного сайту орієнтованого на міжнародні стандарти, прийняті організацією W3C, а також дизайн-систем розвинених країн

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо проєкт програми не буде затверджено

Відповідно до положень Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації щодо поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення.

Враховуючи відсутність повної необхідної поточної статистичної інформації, методологічно-статистичної бази для прогнозування ситуації по території району, прогнозні розрахунки розроблені виходячи з реальних можливостей, наявних даних, пріоритетних завдань на основі аналізу поточної економічної та соціальної ситуації, з урахуванням тенденцій попередніх років.

Крім того, територія Щастинського району тимчасово окупована Російською Федерацією, що унеможлиблює провести об'єктивний аналіз ситуації в зоні конфлікту на територіях громад району. Сьогодні не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, інфраструктури тощо.

Відсутність статистичних даних та високий ступінь невизначеності і непередбачуваності у сфері національної та регіональної безпеки ускладнює проведення об'єктивного аналізу та оцінки поточної екологічної ситуації на тимчасово окупованих територіях та повноцінного прогнозу ймовірного подальшого стану навколишнього природного середовища області.

З огляду на зазначене, аналіз поточного стану та прогнозування подальшого стану навколишнього природного середовища Щастинського району доцільно здійснювати виходячи з реальних можливостей та наявних даних.

2.1. Клімат

За своїми кліматичними умовами Щастинський район належать до III кліматичного поясу. Клімат місцевості – помірно-континентальний, середньорічна температура повітря становить 8,3 °С; середня температура січня – мінус 5,7 °С, липня – плюс 21,8 °С. Абсолютний мінімум температури сягає мінус 37 °С – 40 °С, а абсолютний максимум – плюс 40 °С.

Середня дата переходу середньодобової температури через 0 °С навесні – 21.III і восени – 21.XI. Кількість днів у році із середньодобовою температурою вище 0 °С доходить до 240 - 250. Перший мороз спостерігається в середньому 11.X, а останній – найчастіше приблизно 21.IV. Середня тривалість безморозного періоду 160 - 170 днів.

За десятилітній період середньорічна вологість показувала мінімум у липні (44 %), максимум у грудні (89 %) і коливалася від 61 % до 72 %, становлячи в середньому 65 %. За цей період число днів з опадами в рік порівняно велике – 120, з них 60 – зі сніжним покривом. Мінімальні середні суми місячних опадів припадали на квітень (34,7 мм). Найбільша кількість доводилася на червень-липень. Випадають опади в основному у вигляді дощу, тверді опади становлять 18 % - 20 %. Середньорічна сума опадів за багаторічний період становить 514 мм. За хімічним складом опади гідрокарбонатно-кальцієві, з мінералізацією 0,030-0,062 г/дм³.

Середньорічна загальна хмарність дорівнює 6,3 бала, з них нижня 4,1 бала. Це свідчить, що похмурі дні обумовлені здебільшого утворенням опадів у нижніх шарах атмосфери, що сприяє збільшенню забруднення повітряного басейну й зменшенню кількості сонячної та ультрафіолетової радіації. Сумарна сонячна радіація за тепле півріччя (квітень-вересень) становить (80 – 85) ккал/см². У холодне півріччя (жовтень-березень) вона знижується до (25 – 26) ккал/см².

Взимку переважають східні вітри (26 % від загального числа спостережень), влітку - північно-західних і західних румбів, а навесні і восени - східних і

південно-східних. Середньомісячна швидкість вітру від 3 м/сек (влітку) до 8 м/сек (взимку). Максимальна швидкість досягає 25 м/сек. Число днів у році з вітром становить 260 - 330 днів. Найбільше число штилів зафіксовано в літній період, а найдужчі вітри дмуть узимку.

Дефіцит вологості є основним чинником, що визначає величини. Рельєф місцевості порівняно спокійний.

У геоструктурному відношенні район розташований на схилах Воронежського кристалічного масиву. У геологічній будові беруть участь породи кам'яновугільного (піщаники, аргіліти, алевроліти), крейдового (крейда, мергель, пісок, піщаник), палеогелевого (глина, піски) віків. Кам'яновугільна система розвинена повсюдно й представлена вапняками, що перешаровуються вугіллями, алевролітами тощо.

Територією Щастинського району протікають річки Сіверський Донець, Айдар, Деркул, Ковсуг, Євсуг.

Сьогодні на тимчасово окупованій території Щастинського району не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, через відсутність доступу для проведення повноцінного обстеження. Слід зазначити, що активна фаза бойових дій в регіоні може стати однією з найважливіших причин зміни клімату В результаті військових дій в атмосферне повітря викидаються продукти детонації ракет і артилерійських снарядів. Снаряди влучають у будівлі, виникають пожежі, і в залежності від того, що палає, в атмосферне повітря потрапляють продукти горіння, які також впливають на клімат.

Проект документу державного планування містить ряд завдань, спрямованих на відновлення, реконструкцію та модернізацію об'єктів критичної та соціальної інфраструктури, які постраждали внаслідок бойових дій на території громади.

Виконання цих заходів після деокупації територій регіону дозволить пом'якшити вплив на клімат на регіональному рівні, але виконання цих заходів не дозволить знизити вплив на клімат на глобальному або національному рівнях.

2.2. Атмосферне повітря

На території Щастинського району відсутні стаціонарні пости автоматичного спостереження за станом атмосферного повітря, що не дає можливості точно дослідити його актуальний стан.

Головний промисловий об'єкт на території Щастинського району – ВП «Луганська ТЕС» ДТЕК «Східенерго». Свого часу це була одна за найбільших електростанцій світу, а зараз одна з найбільших в Україні. Її електрична потужність складає 1450 МВат. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря залежать від обсягів виробництва підприємства і використання у виробництві застарілого енергоємного обладнання та технологій. Вагомий вплив на стан атмосферного повітря має виконання природоохоронних заходів,

оновлення зношеного устаткування, заміна застарілих технологій більш сучасними.

Електростанція - найбільший забруднювач довкілля у районі за обсягом викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2014 - 2021 роках. В 2021 році Луганська ТЕС здійснила 12978,177 т викидів, з них: речовини у вигляді суспендованих твердих частинок - 2229,979 т/рік; сполуки азоту – 3694,417 т/рік; діоксид та інші сполуки сірки – 6622,573 т/рік; вуглецю оксид - 194,804 т/рік; неметанові леткі органічні сполуки - 217,197 т/рік; метан - 15,753 т/рік.

Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ) – 7,0 %. Ефективність роботи ГОУ – 93,57 %.

Кількість хімічних елементів залежить від їхнього вмісту в паливі, а також від ступеня їхньої сорбції золюю й шлаками. Ступінь переходу, наприклад, фтору і ртуті в повітря в процесі згоряння досягає 80 % - 90 % від їхнього вмісту у вихідному паливі. Ступінь переходу в повітря летких форм свинцю, кадмію й хлору перевищує 50 %. Для арсену й нікелю ця величина становить близько 20 %.

Вміст хімічних речовин у зольному пилу Луганської ТЕС складний і залежить від вихідної сировини, яка в основному представлена кальцієм (водорозчинний) $665,0 \pm 26,0$ мг/кг, магнієм (водорозчинний) $16,0 \pm 3,33$ мг/кг, марганцем (водорозчинний) $0,0001 \pm 0,0006$ мг/кг. Валовий вміст марганцю становить $266,4 \pm 20,66$ мг/кг, свинцю – $1,22 \pm 0,14$ мг/кг, кадмію – $0,04 \pm 0,0066$ мг/кг. Важливе гігієнічне значення має дисперсність пилових часток, що містяться в атмосферному повітрі, оскільки від неї багато в чому залежить біологічна дія на організм людини.

Характеризуючи стан атмосферного повітря у цілому Щастинському районі, необхідно відзначити, що територія тимчасово окупована збройними формуваннями країни-агресора та знаходилася в зоні бойових дій (безпосереднього вогневого контакту з ворогом), під постійним артилерійсько-мінометним вогнем. Негативний вплив на довкілля має детонація боєприпасів, яка призводить до забруднення ґрунтів, води та повітря. Під час детонації військових ракет, артилерійських снарядів, мін утворюється низка хімічних сполук: чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо.

Додатково утворюється велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, конструкції.

При цьому забруднене повітря не має кордонів, забруднюючі речовини можуть переноситися на великі відстані та осідати. Далі є також низка токсичних елементів, як оксид сірки й азоту, що під час окислення можуть призвести до кислотних дощів. Вони можуть змінювати рН ґрунту, викликати опіки рослин, слизових тканин дихальних органів людини, птахів, ссавців і так далі.

Програма не передбачає проєктів із створення нових підприємств, із значними обсягами шкідливих викидів у атмосферне повітря. Завдання Програми щодо впровадження інвестиційно-інноваційних проєктів,

енергоєфективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів; відновлення транспортно-логістичної інфраструктури, що є одним із дієвих механізмів подолання забруднення повітря. Розвитку і впровадженню інновацій у виробництво навпаки матимуть позитивний вплив на атмосферне повітря, оскільки в процесі їх виконання будуть застосовані сучасні енергозберігаючі і очисні технології тощо. Позитивний вплив на якість атмосферного повітря в перспективі матимуть: подальший розвиток територій загального користування та зон відпочинку, збереження та розвиток зелених зон для підтримки екологічного балансу, озеленення територій та догляд за зеленими насадженнями (які в подальшому призведуть до підвищення якості повітря за рахунок зменшення пилу, шумового забруднення); покращення технічного стану автомобільних доріг.

Ймовірний стан клімату та атмосферного повітря, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Виконання цих заходів дозволить пом'якшити вплив на клімат та атмосферне повітря на місцевому рівні, але виконання цих заходів не дозволить знизити вплив на регіональному або національному рівнях. Тому, можна зробити висновок, що у разі незатвердження проєкту Програми вплив на клімат та атмосферне повітря на загальнонаціональному рівні залишиться без змін.

2.3. Водні ресурси

Територією Щастинського району протікають річки Сіверський Донець, Айдар, Деркул, Ковсуг, Євсуг. Сіверський Донець – основна і найбільша річка Луганської області, яка із загальної довжини 1073 км на ділянці 214,3 км перетинає область з північно-західного у південно-східному напрямку.

Загальна водозбірна площа річок басейну Сіверського Дінця на підконтрольній території становить 18,07 тис. кв. км, на якій протікають 5 з 7-ми середніх річок, це лівобережні притоки – Красна, Айдар, Деркул, Повна та верхня частина Луганки, загальною довжиною 526,4 км, та 74 малих річок загальною довжиною 1674,1 км.

Ріка Айдар – річка Луганській області України, ліва притока Сіверського Дінця. Довжина 256 км. Площа водозбірного басейну 7370 км². Похил річки 0,34 м/км. Долина завширшки у верхів'ї 2-5 км, у пониззі – до 6 км. Схили долини розчленовані ярами та балками. Річище завширшки до 50 м, розчищене протягом близько 20 км. На значній протяжності являє собою чергування плесів (завглибшки 4 – 7 м) та мілководних перекатів (завглибшки 0,2 0,4 м). Живлення снігове і ґрунтове. На весняний період припадає 70 % стоку. Середній модуль стоку 1,7 л•сек/км². Скресав на початку березня, замерзає в грудні.

Мал. 1. Річка Айдар в межах Щастинського району

Ріка Євсуг – річка у Старобільському та Щастинському районах Луганської області, ліва притока Сіверського Дінця. Довжина 82 км, площа басейну 1 190 км². Бере початок на північ від села Євсуг на південних схилах Середньоруської височини. Долина трапецієподібна, асиметрична, ширина її 3—3,5 км. Заплава двостороння, завширшки 100—150 м. У верхній течії ширина річища до 2,5 м, у середній — до 8 м, у нижній течії річище звужується до 4 м. Глибини відповідно 0,7 м, 1,2 м та 1 м. Похил річки 0,93 м/км. Живлення переважно снігове. Льодостав з грудня до середини березня. Воду з Євсуга використовують для зрошування.

Ріка Ковсуг – річка в Щастинському районі Луганської області, ліва притока річки Євсуг. Довжина 54 км. Площа водозбірного басейну 410 км². Похил 2 м/км. Долина трапецієподібна. Заплава заболочена. Річище помірно звивисте, замулене. Використовується для зрошування.

Майже в кожному селі громад району знаходяться озера, створені штучні ставки, ставки-охолоджувачі Луганської ТЕС.

Водні ресурси основних водотечій (річок Сіверський Донець, Айдар, Євсуг) у зоні впливу Луганської ТЕС формуються за досить сильного впливу техногенних чинників регіону. Хімічний склад і ступінь забруднення поверхневих вод прямо залежать від ступеня очищення промислових вод не тільки в межах досліджуваного регіону, але й вище за течією річок. Поверхневі води характеризуються загальним високим рівнем забруднення в порівнянні з фоновими значеннями за ступенем мінералізації, жорсткості, вмістом азоту в усіх формах, завислих речовин, хлоридів, сульфатів і заліза.

Підземні води залягають на глибині від 1 до 9 м. Живлення горизонту відбувається за рахунок атмосферних опадів, паводкових вод, а також перетікання вод тріщинних зон верхньої крейди. Розвантаження відбувається в ріки й водотоки балок. Режим водоносного горизонту залежить від кліматичних чинників і режиму поверхневих вод. Води горизонту незахищені від

мікробного забруднення. Підземні захищені води знаходяться на глибині (50 – 100) м. Води мають добру якість і широко використовуються в районі для питного водопостачання.

Загальна протяжність мережі водопостачання та водовідведення по району складає 169,876 км.

Щастинська міська територіальна громада. Протяжність мережі водопровідного господарства міста складає майже 33 км. Системою водопостачання та водовідведення обладнано 95% житла м. Щастя. В незадовільному стані знаходиться третина внутрішньо-будинкових систем.

В аварійному стані знаходяться 4907,1 м водопроводів і мереж. Витоки з аварійних та зношених мереж, крім можливого вторинного забруднення питної води, обумовлюють підтоплення території населеного пункту.

Новоайдарська селищна територіальна громада. Послуги з водопостачання та водовідведення споживачів смт Новоайдар надає КП «Новоайдарське СКП». Кількість споживачів (абонентів) в смт Новоайдар складає 759. Водопровідні мережі мають протяжність 12,3 км, з них станом на початок 2022 року 7,9 км (64%) потребували реконструкції. Каналізаційні мережі мають протяжність 9,1 км, які майже на 100% потребують капітального ремонту та реконструкції. В селищі Новоайдар є 8 каналізаційних насосних станцій. 65% від загальної протяжності водопровідної та каналізаційної мереж фізично зношені. Необхідна їх заміна і санація на окремих ділянках. На території громади знаходиться 8 водопроводів, з яких 4 діючих, що мають дозвіл на спеціальне водокористування, в таких населених пунктах: смт Новоайдар, сел.Победа, с.Новоохтирка, с. Дубове, та 4 недіючих в селах Гречишкіне, Колядівка, Вовкодаєве, Райгородка.

Станично-Луганська селищна територіальна громада. Протяжність водопровідних мереж відокремленого підрозділу «Станично-Луганський департамент КП «Попаснянський районний водоканал» становила 40,921 км, каналізаційних – 19,785 км, на яких функціонували 7 водозаборів, 88 одиниць свердловин, 1 одиниця каналізаційних очисних споруд та 4 одиниці каналізаційних насосних станцій. Системи водопостачання працювали стабільно від водозаборів до виконавців послуг та їх споживачів.

Широківська сільська територіальна громада. Загальна кількість водопровідних мереж складала 63,87 км. Загальна кількість сільських свердловин питної води – 7 одиниць.

Водопостачання споживачів в с-щі Широкий, в с-щі Козачий здійснювало КП «Артіль» Широківської сільської ради, в с-щі Розквіт, с-щі Степове - відокремлений підрозділ «Станично-Луганський департамент комунального підприємства «Попаснянський районний водоканал».

Каналізаційні мережі та каналізаційні насосні станції на території Широківської сільської територіальної громади відсутні.

Амортизація мереж водопостачання та водовідведення складає 75-85 %, а деякі її ділянки збудовані в 1957 році. Заміни чи санації вимагають 48 % трубопроводів і мереж.

Питомі норми водоспоживання перевищують аналогічні показники розвинутих країн у 1,5 - 3 рази і досягають 300 л на особу за добу. Втрати в системах водопостачання сягають 23%.

Низька якість питної води обумовлюється недосконалістю систем централізованого очищення води, значним зносом водопровідних мереж, відсутністю лабораторного контролю безпечності та якості питної води та стічних вод, не проведення знезараження води у випадку поривів і ремонтів (заміни мереж) у водорозподільній мережі.

Ймовірний стан водних ресурсів, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Проєкт Програми передбачає впровадження сучасних технологій очищення стічних вод, реконструкція та капітальний ремонт колекторів водовідведення, об'єктів водопостачання та водовідведення. Це дозволить покращити якість ґрунтових вод та знизити забруднення водних об'єктів громади.

Якщо заходи Програми не будуть реалізовані, стан водних ресурсів на території Громади залишиться без змін або зазнає змін у бік погіршення.

2.4. Земельні ресурси

Екомережа - єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу, збереження ландшафтного та біорізноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і відповідно до законів та міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні.

Об'єкти екомережі - окрема складова частина екомережі, що має ознаки просторового об'єкта - певну площу, межі, характеристики тощо. До об'єктів екомережі відносяться території та об'єкти природно-заповідного фонду, водного фонду, лісового фонду, сільськогосподарські угіддя екстенсивного використання (пасовища, сіножаті) тощо.

Структурні елементи екомережі - території екомережі, що відрізняються за своїми функціями. До структурних елементів екомережі відносяться ключові, сполучні, буферні та відновлювані території. Ключові території забезпечують збереження найбільш цінних і типових для даного регіону компонентів ландшафтного та біорізноманіття. Сполучні території (екокоридори) поєднують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу. Буферні території забезпечують захист ключових та

сполучних територій від зовнішніх впливів. Відновлювані території забезпечують формування просторової цілісності екомережі, для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення первинного природного стану.

До складових структурних елементів екомережі громади входять території та об'єкти природно-заповідного фонду; землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони; землі лісового фонду; полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду; землі оздоровчого призначення з їх природними ресурсами; землі рекреаційного призначення, які використовуються для організації масового відпочинку населення і туризму та проведення спортивних заходів; інші природні території та об'єкти (ділянки степової рослинності, пасовища, сіножаті, луки, кам'яні розсипи, піски, солончаки, земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу природну цінність); земельні ділянки, на яких зростають природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України; території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України; частково землі сільськогосподарського призначення екстенсивного використання - пасовища, луки, сіножаті.

Загальна земельна площа Щастинського району становить 277,01 тис. га, з них:

сільськогосподарські угіддя – 191,8 тис.га, у тому числі рілля – 92,255 тис.га,
лісів і насаджень -31,732 тис.га;
землі під забудовою – 15,085 тис.га.

Рослинність Щастинського району доволі різноманітна. Різотравно-ковиловий степ представлено формаціями ковили української та пухнатолистої. Серед видів різотрав'я численні волошки, реп'яхи, фіалки, пирій, спориш, конюшина, кульбаба, дикий цикорій, ромашка. До рідкісних та рослин, що потребують охорони належать різні види ковили, півонія вузьколиста, волошки та інші. В районі зростають і лікарські трави. Це чебрець, мати – мачуха, тисячолистник, пижма, полин, чистотіл звичайний, шипшина собача, звіробій звичайний, глід колючий, безсмертник польовий. На схилах ростуть степові куці-терни, багато видів шипшини, дереза. У районі стоїть проблема зі знешкодженням карантинної рослини – амброзії, яка впливає на здоров'я населення.

Згідно еколого-генетичній класифікації ґрунтів України, на території громад району виділено наступні ґрунти.

Дерново-примітивні малогумусовані піщані дефльовані ґрунти на давньоалювіальних піщаних відкладеннях. Формуються під розрідженою трав'янистою рослинністю і фрагментарним лишайниковим покривом. Профіль ґрунтів місцями техногенно порушений, поверхнево або повністю переритий (траншеї, насипи, виїмки та ін.). Ґрунтові води залягають глибоко і не впливають на ґрунтогенез. Зміст гумусу в гумусово-акумулятивному горизонті дуже

низький (в середньому 0,45%). Грунтовий розчин слабокислий. Грунти дуже сухі з низькою вологоємкістю, схильні до вітрової ерозії.

Дерново-слаборозвинені малогумусовані піщані і пов'язаний-піщані дефльовані ґрунти на давньоалювіальних піщаних відкладеннях, місцями з похороненими ґрунтами. Розвиваються під розрідженою трав'янистою рослинністю. Профіль ґрунтів фрагментарно порушений. Ґрунтові води на ґрунтоутворюючий процес не впливають. Зміст гумусу у верхньому шарі в середньому складає 0,68 %. Реакція ґрунтового розчину слабокисла. Грунти сухі з низькою вологоємкістю, схильні до вітрової ерозії.

Дернові розвинені і потужні малогумусовані зв'язно-піщані дефльовані ґрунти на древніх алювіальних піщаних відкладеннях, місцями з похороненими ґрунтами. На них ростуть, окрім трав'янистих рослин, зарості шелюги або тополіні колки, які проявляють протидефляційну дію. Гумус у верхньому гумусово-акумулятивному горизонті в середньому складає 0,75 %. Реакція ґрунтового розчину близька до нейтральної.

Дерново-поверхнево-глинисті слабогумусовані близьководні супіщані на давньоалювіальних оглеєних пісках, зрідка з похороненими ґрунтами. Знаходяться в западинах і улоговинах з близьким (1,5-2 м) рівнем ґрунтових вод, головним чином під березовими колками. Це переважно середньо- і слабокислі ґрунти з низьким вмістом гумусу (0,4-0,7%). Характерними для них є похоронені на глибині 60-70 см добре гумусовані ґрунти.

Чорноземоподібні середньопотужні малогумусовані супіщані дефльовані на давньоалювіальних реліктово-оглеєних (ордзанди) піщаних відкладеннях. Поширення таких ґрунтів незначне, вони займають найбільш вирівняні ділянки тераси під розрідженим рослинним покривом, мають техногенно порушений профіль. Ґрунтові води залягають глибоко. Зміст гумусу у верхньому шарі в середньому складає 1,07%. Реакція ґрунтового розчину у поверхні близька до нейтральної, але з глибиною стає більше лужною. Такі ґрунти є одними з найбільш потенційно родючих і екологічно відповідають відновленню трав'яного покриву псамофітно-ксерофітних степів.

Лучно-чорноземні середньопотужні малогумусовані піщано-легкосуглинкові на алювіально-делювіальних відкладеннях з похороненими ґрунтами. Поширені в долинах балок. Сформувалися під лучно-степовою рослинністю в умовах капілярного надходження ґрунтових вод і додаткового поверхневого зволоження зливово-талими водами. Вони покриті осоково-різнотравною рослинністю з проективним покриттям 50-70%. Ґрунтові води залягають на глибині 3-5 м і на ґрунтоутворення істотно не впливають.

Гумусово-акумулятивний горизонт в середньому включає 1,2% гумусу. Реакція ґрунтового розчину від нейтральної до слаболужної. Потенційна родючість відносно помірною, і за сприятливих умов ґрунту здатна до відновлення полідомінантної степової рослинності.

Чорноземні шарувато-намиті гумусовані піщано-легкосуглинкові, підстелені похороненими ґрунтами. Поширені мало, залягають у вузьких улоговинах балок. Характеризуються слабокислою майже нейтральною

реакцією ґрунтового розчину. Середній зміст гумусу в поверхневому шарі – 1,22%.

Основним критерієм оцінки екологічного стану сільськогосподарських угідь є рівень родючості ґрунтів, як основа функціонування цієї категорії земель. Тривале використання земель для сільськогосподарських потреб без належних агротехнічних заходів призвело до фізико-хімічної деградації ґрунтів, у т. ч. зниження вмісту гумусу та агрохімічних показників, що призводить до втрати врожаю і до загострення продовольчої проблеми.

Бомбардування, обстріли, міни, рух танків по полях. Все це має різний фізичний вплив на ґрунт:

- будівництво окопів і ровів для зупинки наступальних операцій змінює фізичні характеристики рельєфу і гідрологічну поведінку системи поверхневих і підземних вод;

- внаслідок обстрілів і бомбардувань утворюються кратери і змішуються ґрунтові горизонти, як наслідок – зміна ландшафтів і рельєфу;

- застосування протитанкових і протипіхотних мін порушує структуру ґрунту, на полях залишаються металеві фрагменти і вибухові речовини;

- маневри військової техніки на полі ущільнюють ґрунт, змінюючи його гідравлічні властивості, це робить поля більш вразливими до ерозії;

- розбита військова техніка та хімічний склад деяких видів боєприпасів забруднює ґрунти та засмічує землю;

- пожежі спричиняють вигорання родючого шару і знищення корисної мікрофлори, порушення водного балансу і знову ж таки ерозію ґрунту.

Ймовірний стан екомережі, земельних ресурсів, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Оцінити стан і провести аналіз заподіяної шкоди та збитків, що завдані земельному фонду району, наразі неможливо. Можна зробити висновок, що у разі незатвердження проєкту Програми стан земельних ресурсів залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи тривалу окупацію території та можливі бойові дії.

2.5. Лісовий фонд

Ліс, як найпотужніше рослинне угруповання, позитивно впливає на клімат, ґрунти, умови формування поверхневого стоку, збільшення врожаю сільськогосподарських культур. Лісові ресурси представлені масивами сухих і вологих хвойних і змішаних лісів. Природний склад представлений з порід: дуба, сосни. У заплаві Сіверського Донця – листяні ліси з переважанням вільхи, осики. У трав'янистому покриві переважають конвалія, чистотіл, кропива дводомна, пролісок та інші. Соснові ліси представлені головним чином штучними насадженнями з дуже збідненим трав'янистим покривом. Полезахисні смуги

представлені такими породами, як акація біла, ясен зелений, зрідка дубом, клен ясенелистий, берест польовий.

Площа земель лісового фонду, наданих в постійне користування підприємствам, підпорядкованим Луганському обласному управлінню лісового і мисливського господарства.

Площа земель лісового фонду до 24.02.2022 становила 31,7 тис. га.

Щороку в лісах територіальних громад Щастинського району виникали пожежі, які знищували сотні гектарів хвойних насаджень, завдають значні збитки державі, погіршуючи складну екологічну ситуацію регіону.

Військові дії на території Щастинського району призвели до колосального знищення сотні гектарів хвойних насаджень, погіршуючи складну екологічну ситуацію регіону. Відтворення лісів в умовах сухого степу та клімату, що не сприяє їх зростанню, провести дуже складно, заходи потребують значних затрат як трудових, так і матеріальних ресурсів.

Мал. 2. Ліс на території Щастинського району

2.6. Природно-заповідний фонд, Смарагдова мережа, біорізноманіття

На території Щастинського району розташовано 29 територій та об'єктів природно-заповідного фонду на площі 11375,2392 га, з них загальнодержавного значення чотири, площею 4052,9 га, місцевого – 25 площею 7322,3392 га.

На території Щастинського району розташовано два філіалу Луганського природного заповідника Станично-Луганське та Трьохізбенський степ.

Луганський природний заповідник був організований Постановою Кабінету Міністрів Української РСР № 568 від 12 листопада 1968 р. На час організації

заповідник об'єднав два відділення: Станично-Луганське площею 498 га и Стрільцівський степ площею 522,07 га.

Заповідник є територією найвищої пріоритетності в збереженні східнопричорноморської флори і фауни.

Станично-Луганське відділення розташоване на лівому березі Сіверського Дінця, в 30 км на північ від м. Луганська, в 7 км північніше залізничної станції Кіндрашівська Нова, поблизу від с. Піщаного Станично-Луганського району Луганської області. Відділення знаходиться у Сіверсько-Донецькому фізико-географічному районі. Орографічно він охоплює акумулятивні тераси Сіверського Дінця і виділяється як Донецька терасова рівнина. Висота місцевості – 50 м над рівнем моря. В ґрунтовому покриві переважає чорнеземовидний супісок, що розвивається на дрібно- і середньозернистих пісках. Потужність алювіального горизонту -15-20 м. Материнські породи крейда і мергель. Заплава річки в районі заповідника має ширину 1,5 – 2 км.

В заповіднику представлені 6 типів рослинності: степовий, лісовий, лучний, болотний, водний і антропогенний. Переважаючим типом є лісовий. В заплаві природні лісові угруповання мають чітку приуроченість до елементів рельєфу. На береговому валі ростуть тополеві і вербові угруповання, більш знижені частини заплави займають ліси із ільму гладкого і ясеневі діброви. Низини центральної заплави, які складені суглинистими алювіальними відкладеннями, зайняті вологою бересто-пакленовою дібровою, а притерасні зниження сирим і мокрим чорновільховим грудом. Останні являються своєрідним рефугіумом рідкісних в Луганській області бореальних видів рослин. Тільки у вільшанику на заповідній території можна побачити чотири види папоротей (безщитник жіночий, щитники чоловічий, шартрський і гребінчастий), наумбургію волотецвітну, цикуту ядовиту, настурцію, або жеруху лікарську, рідкісні види осок. Навколо озер і стариць формуються угруповання із чагарникових верб: попелястої і тритичинкової.

Флора відділення нараховує 750 видів судинних рослин. За кількістю видів переважають родини Злаків, Айстрових, Осокових, Капустяних тощо. До Червоної книги України внесено 8 видів (сальвінія плаваюча, ковила дніпровська, косарики безкрилі, ряска Буше, волошка первинногерберова, тюльпан дібровний, рябчики малий і шахматний). Представлені 8 видів з Європейського червоного списку (фіалка Лавренка, щавель український, глід український, зірочки борові, жовтозілля дніпровське, щавель український, юриня донська, козельці донські).

Тваринний світ представлений 50 видами ссавців, 215 видами птахів, 7 видами плазунів, 8 видами амфібій і 40 видами риб. Із них до Червоної книги України належать 11 видів ссавців, 26 видів птахів, 3 види рептилій, 2 види амфібій, 3 види риб і більше 15 видів комах.

Відділення «Трьохізбенський степ» Луганського природного заповідника створено Указом Президента України від 07.12.2008 № 1169/2008 і розташовано біля сіл Трьохізбенка і Калаус, на лівому березі Сіверського Дінця, у межиріччі Дінця та його лівої притоки Айдару, на другій піщаній терасі (боровій).

Заповідник організований на території колишнього Трьохізбенського військового полігону. За фізико-географічним районуванням України, територія філіалу належить до Степової зони, Північностепової підзони, Задонецько-Донського краю, Старобільської схилово-височинної області. Склад земель: вкриті лісовою рослинністю – 110 га, піски – 3033,3 га, інші – 136,8 га.

Гідрографічна мережа представлена тимчасовими потоками по дну ярів і балок, є одне озеро (Кобозево) і два ставки.

Рослинний покрив філіалу представлений псамофітними степами, агломеративною рослинністю незадернованих пісків, луками і болотами, чагарниковими угрупованнями, березовими, тополиними, осиковими і вільховими колками. Рослинні комплекси заповідника знаходяться на перших стадіях демутації. Ценотичну основу їх складають кипець пісковий, костриця, осока лігерійська, житняк донський і Лавренка, куничник наземний, полини лікарський та Маршалла. Досить значні площі (близько 600 га) на території заповідника займають угруповання ковили дніпровської.

Зелена книга України на території заповідника представлена угрупованнями ковили дніпровської (*Stipeta borysthenicae*). На території філіалу відомо понад 500 видів судинних рослин. В охоронні списки загальнодержавного і міжнародного рівнів включено понад 15 видів судинних рослин і лишайників. До Червоної книги України внесено 9 видів судинних рослин, які зростають на території відділення.

Тваринний світ досить багатий та різноманітний, він поєднує лісостепові, лісові, степові та напівпустельні види, що відображає екологічну специфіку території. Зараз на території заповідника відомо близько 140 видів хребетних тварин. На території заповідника виявлено 145 видів безхребетних, з них павукоподібних – 21 вид, комах – 124 види.

Фауна ссавців нараховує близько 20 видів. Ключовим видом фауни, що потребує збереження та дослідження, є сліпачок звичайний (занесений до Червоної книги України). Це типово степовий вид гризунів з родини Хом'якових.

Окрім сліпачка, із ссавців у заповіднику мешкають мишівка темна, миші жовтогорла, курганцева, білозубка мала, бурозубка мала, куниця лісова та кам'яна, ласка, тхір лісовий, борсук, заєць сірий, лисиця тощо. Із ратичних досить часто можна зустріти козулю та кабана, зрідка в заповідник заходить лось. Орнітофауна включає близько 110 видів, що гніздяться, зустрічаються як кочуючі або прольотні, або такі, що використовують територію як кормові угіддя. Звичайними на гніздуванні є крутиголовка, одуд, дрімлюга, дрізд співочий і чорний, берестянка звичайна, зозуля звичайна, зеленяк, жайворонок польовий та лісовий, сорокопуд-жулан і чорвоноголовий, зяблик, щиглик, шпак звичайний, костогриз, синиця велика, кропив'янка рябогруда, вивільга, вівсянка звичайна тощо. Серед дятлових поширені дятел звичайний, малий, сивий. На ставках заповідника тримається огар. Декілька пар огара виводять тут своїх пташенят. За межами заповідника гніздиться орел-карлик, канюк звичайний, лунь болотний, але територія заповідника є важливою як кормові угіддя цих хижих птахів.

Плазуни представлені вужем звичайним, полозом візерунковим, ящіркою різнобарвною та ящіркою прудкою, останні два є фоновими видами псамофітного степу.

Серед амфібій у заповіднику відмічені ропуха зелена, жаба озерна, часничниця звичайна, джерелянка червоночерева. Під час розмноження ропухи масово мігрують із степу до водойм.

Із видів, занесених до Червоної книги України, тут мешкає 9, із Європейського червоного списку – 1 вид, із Бернської конвенції – 1 вид: сліпачок звичайний, мишівка темна, огар, емпуза смугаста, махаон, мнемозина, подалірій, поліксена, ксилокопа (бджола-тесляр), мелітурга булавовуса, церцерис горбкуватий, дазипода шипоносна.

Комплексна пам'ятка природи «Айдарська тераса» оголошена Постановою Ради Міністрів УРСР від 30 березня 1981 р. № 145. Створена на базі лісового заказника місцевого значення у Новоайдарському районі. Розташована поблизу с. Айдар-Миколаївка на території кварталів 33-35 Новоайдарського лісництва Новоайдарського державного лісомисливського господарства (ДЛМГ) на площі 100,0 га. (рішення обласної ради народних депутатів № 300 від 12.07.1980). Мальовнича вікова діброва з багатою фауною та флорою в заплаві р. Айдар. Лісовий масив розташований на лівому березі річки серед боліт і озер, з трьох боків оточений її руслом. До складу лісу, окрім дубу звичайного, входять ільм, ясен зелений, клени татарський і польовий. В трав'яному покриві зростають види осоки і очерету, кропива жагуча, ожина сиза, підмаренник чіпкий тощо. У великій кількості наявна конвалія травнева. Зустрічаються валеріана блискуча, бугиля лісова, зніт шорсткий, герань болотна, сієла пряма, вехи широколистяний і сизаровидний, живокість лікарська, ранник вузлуватий, м'ята польова, осот болотний, чихавка верболиста, купина багатоквіткова, холодок лікарський тощо. Із рослин, занесених до Червоної книги України, зростають рястка Буше, тюльпан дібровний і дуже рідкісний в Луганській області представник родини Орхідних - зозулинець яйцевидний. На озерах наявне латаття біле, угруповання якого внесені до Зеленої книги України.

На території заказника мешкає багата фауна. Тут зустрічаються козуля, лисиця звичайна, заєць-русак, єнотовидна собака, свиня дика. Із представників орнітофауни можна бачити чирка свистунка, чирка тріскунка, качку сіру, дятла рябого, соловейка, дрозда, синицю, сойку, сороку, ворону. Територію заказника в тій або іншій мірі використовують хижі птахи: яструб-тетерев'ятник, яструб-перепелятник, лунь болотний, осоїд, сич.

Парк – пам'ятник садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Парк Дружби» оголошений Постановою колегії Держкомприроди УРСР від 26 лютого 1980 р. № 14. Місце розташування: Новоайдарський район, с. Перемога. Площа 50 га. Закладений у 1956 р. силами місцевого радгоспу. В парку є меморіальна алея на честь 50-річчя Жовтневої революції, алея новонароджених, а також алея «Дружба», посаджена членами іноземних делегацій ГДР, Франції, Болгарії. Всього в парку зростає 30 видів дерев та чагарників, серед них: акація біла, вільха чорна, липа, тополя чорна, дуб звичайний, кінський каштан

звичайний, береза бородавчаста, бузина чорна, ялівець звичайний, ліщина тощо. До парку примикає лісовий масив з мальовничими галявинами та балками, який з'єднується з парком ажурним висячим містом.

Геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Баранячі лоби» є візитівкою району. Оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 370 від 13 вересня 1977 р. Місце розташування: Новоайдарський район, с. Айдар-Миколаївка. Площа 2 га.

Унікальні скельні крейдяні відслонення заввишки 50 м. Із рослин на відслоненнях у великій кількості зростають представники ендемічного крейдяного флористичного комплексу, в тому числі рослини з Червоної книги України: громовик донський, ранник крейдяний, бедринець каменелюбивий, головачка уральська, чебреці вапняковий і Маршаллів, полин солянковидний, лещиця малонасінна .

Гідрологічний заказник місцевого значення «Кримська дача», оголошений рішенням Луганської обласної ради п'ятого скликання № 5/19 від 8 вересня 2006р. Розташований на території Капітанівського лісництва державного підприємства «Новоайдарське лісомисливське господарство». Площа - 393,0 га. Цікаве родовище питних підземних вод. На поверхні землі можна бачити джерела – вклюзи, що використовуються в господарсько-питному водопостачанні. На території заказника поширені також лісові насадження, представлені 50-60-річними сосновими насадженнями, природними колками тополі білої і берези повислої, ділянками природних порослевих дібров 2-5 класу віку та залишками чорновільшаників.

Заповідне урочище «Біляєвське» оголошене рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 року та рішенням виконкому Луганської обласної ради народних депутатів № 92 від 24 березня 1992 року.

Одне із найбільших в заплаві Сіверського Дінця озер, цінних в естетичному і природоохоронному відношеннях. За походженням є старицею, має форму складної ізлучини із дзеркалом води 28 га. Довжина озера 4 км, ширина 15-18 м, максимальна глибина 3,7 м. Береги низькі, заболочені, зарослі представниками роду Осокових, очеретом південним, рогазом широколистим. Одне із небагатьох місць в Луганській області, де збереглась численна популяція латаття білого, угруповання якого занесені до Зеленої книги України. По низьким, заболоченим берегам зростають представники родини осокових: очерет південний, рогіз широколистий. Урочище є одним з небагатьох місць на Луганщині, де збереглась численна популяція латаття білого, угруповання якого занесені до Зеленої книги України. В заплавному лісі, що оточує озеро представлені діброви, вербняками, осичниками, чорновільшаниками.

Фауна урочища представлена цінними мисливськими видами: заєць-русак, лисиця звичайна, куниця, лось, сарна, свиня дика, єнот уссурійський, борсук лісовий, бобер, ондатра, олень плямистий і олень благородний. В урочищі гніздяться багато водоплавних та інших гідрофільних птахів: качка, лисуха,

чирок-тріскунок, чирок-свистунок, кілька видів куликів, лебідь-шипун. В озері водяться риби: лин, карась, короп, щука, краснопірка.

Лісовий заказник «Передільський», оголошений рішенням Луганської обласної ради від Розташований на західній околиці с. Геївка на землях, які передані в постійне користування державному підприємству «Новоайдарське лісомисливське господарство». Площа – 126,5 га.

Ландшафт заказника представляє собою розгалужену балку, схили якої вкриті байрачним лісом, представленим сухою бересто-пакленовою дібровою з головною породою дубом звичайним. Є ділянка діброви віком понад 100 років площею 22 га. У підліску домінують клени татарський і польовий, жостір, бузина чорна, свидина криваво-червона, шипшина, глід оманливий. У заказнику мешкають представники типової лісової фауни: заєць, вивірка звичайна, лисиця, куниця лісова, тхір лісовий, сова сіра, дятел малий, жайворонок малий, ящірка прудка та інші.

Одним з негативних факторів впливу на порушення рослинного покриву є проведення на території району військових дій. Внаслідок утворення вирв від вибухів руйнується ґрунтовий та рослинний покрив і ростуть інвазійні види рослин (злінка канадська, амброзія, лопух та ін.). Гостро стоїть проблема збереження степової рослинності. Через забруднення ґрунтів внаслідок обстрілів (у вирвах ґрунти мають значний вміст важких металів), через що відновлення рослинного покриву дуже повільне.

Військові дії на території району несуть загрозу і тваринному світу. Це може бути безпосередня шкода, наприклад, загибель чи травмування внаслідок вибухів, розлякування через нетиповий шум, вимушена зміна міграційних параметрів чи зимових циклів тощо. А також опосередковані наслідки війни: різноманітне забруднення середовища існування і белігеративна трансформація (трансформація природного ландшафту внаслідок військових дій чи інших воєнно-технічних заходів) оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, дислокації військових підрозділів, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо.

Смарагдова мережа

Територією Щастинського району пролягають ділянки Смарагдової мережі:

UA0000313 Aidar river valley, площа якої складає 117 237,40 га, що створена для збереження 2 видів птахів, 13 інших видів фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998) Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі;

UA0000315 Siverskyi Donets river valley in Luhansk oblast площею 134903,3 га, яка створена для збереження 4 видів птахів та 8 інших видів фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998).

При плануванні або здійсненні діяльності в межах території Смарагдової мережі або за її межами, але яка може мати вплив на таку територію, буде враховуватись необхідність забезпечення збереження у довгостроковій

перспективі природних оселищ та видів природної фауни і флори, що підлягають особливій охороні в Європі.

Ймовірний стан об'єкти ПЗФ, Смарагдової мережі, біорізноманітття, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Однією метою виконання завдання Програми є збереження площі земель Щастинського району з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження різноманіття, близького до притаманного природного стану, та формування територіально єдиної системи для забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій.

Виконання заходів проєкту Програми не спричинятиме додаткове техногенне навантаження на природньо-заповідний фонд на території громад Щастинського району. Можна зробити висновок, що у разі не затвердження Програми стан, залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення внаслідок впливу тривалої окупації та можливих бойових дій на території Щастинського району. Реалізація завдань та заходів Програми не впливає на погіршення стану рослинного та тваринного світу.

2.7. Управління відходами

В Україні щорічно утворюється близько 50 млн. м побутових відходів (ПВ), що дорівнює близько 12 млн. тон. Загалом в Україні на полігонах та звалищах накопичено понад 1,13 млрд. м³ ПВ, середня норма утворення ПВ однією людиною в Україні – 1,5 м³/рік (375кг/рік). Низький рівень використання відходів для переробки призводить до накопичення їх у навколишньому природному середовищі і спричиняє його забруднення.

На території Щастинського району є санкціоновані сміттєзвалища. Полігон побутових відходів м. Щастя розташовано в 2 км північно-західніше міста Щастя в 100 м від автомобільної дороги Луганськ-Старобільськ. Захоронення побутових відходів здійснює балансоутримувач полігону - КП «Жилбудсервіс». Полігон ПВ введено в експлуатацію в 2008 році. Полігон ПВ експлуатується Комунальним підприємством «Жилбудсервіс» на підставі договору оренди земельної ділянки зі Станично-Луганською селищною військовою адміністрацією.

Проектні параметри полігону: земельна площа полігону – 5,313 га, 53130 м²; проектний обсяг – 4807,6 т/рік; площа складування – 2,94 га, 29400 м²; площа резервної зони – 1,903 га, 19030 м²; термін експлуатації полігону 20 років після реконструкції 2007 року. Фактичні параметри полігону відповідають проектним. Станом на 31.12.2017 на полігон побутових відходів м. Щастя для захоронення надійшло 49896 т відходів. Впровадження роздільного збору побутових відходів продовжить термін експлуатації полігону ПВ.

На території Новоайдарської селищної ТГ функціонує 1 полігон побутових відходів, який розташований у верхів'ях балки Довга на лівому березі

р.Айдар на відстані 5,2 км від її русла на схід, на 4,2 км у південно-східному напрямку від Новоайдарського елеватору, на землях колишньої Бахмутівської сільської ради у південно-східному напрямку від смт Новоайдар, на відстані 2 км від його житлової споруди та 1,5 км від автодороги Луганськ-Харків. Проектні параметри полігону: земельна площа полігону – 3,22 га, 53130 м²; проектний обсяг накопичення – 61123 куб.м.; площа складування – 1,7 га; площа резервної зони – 1,52 га; термін експлуатації полігону 25 років після введення в експлуатацію 2005 році. Проблема поводження з відходами потребує вжиття невідкладних заходів. Станом на 01.01.2022 накопичений обсяг побутових відходів складав 25,917 тис.т, які захоронюються на 1 сміттєзвалищі загальною площею 3,22 га.

Проєктом Програми передбачено продовження реалізації заходів, виконання яких було розпочато у попередні роки, у сфері поводження з відходами на території Щастинського району, а саме: технічне переоснащення та оновлення парку спецтехніки та контейнерного господарства, створення потужностей з переробки та утилізації ПВ і рослинних відходів розширення мережі надання послуг з вивезення ВП, проведення роз'яснювальної роботи з населенням щодо необхідності укладання договорів на визів ПВ; розвиток екологічної свідомості та культури населення; дотримання норм діючого законодавства у сфері поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, в разі виникнення таких відходів.

В разі невиконання заходів передбачених проєктом Програми, фактор поводження з відходами матиме вагоме значення серед ризиків шкідливого впливу на навколишнє середовище на території Щастинського району. Залишатимуться на тому ж рівні послуги з вивезення ПВ, збільшуватиметься кількість стихійних сміттєзвалищ, погіршуватиметься санітарний стан населених пунктів. Крім того є ймовірність накопичення будівельного сміття, що утворилось в наслідок бойових дій. Таке сміття містить токсичні речовини, що забруднюють повітря, ґрунт і підземні води. В цій сфері розроблено Порядок поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 р. №1073, реалізація якого має забезпечити досягнення екологічних стандартів в сфері поводження з відходами на території Щастинського району.

Ймовірний стан поводження з відходами, якщо проєкт Програми не буде затверджено

2.8. Аналіз захворюваності населення

Забезпечення належного рівня здоров'я населення є пріоритетним завданням будь-якої держави, її системи охорони здоров'я, про що наголошено в документах міжнародного та національного права. Цілі та завдання, що стоять перед системою охорони здоров'я, спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я людей, забезпечення населення доступною та якісною медичною допомогою.

Система охорони здоров'я Щастинського району представлена мережею лікувально-профілактичних закладів: КНП «Новоайдарський центр первинної медико-санітарної допомоги», КНП «Новоайдарська багатoproфільна лікарня», Новоайдарська підстанція Старобільської станції екстреної медичної допомоги, КНП «Щастинська міська лікарня» Щастинської міської військово-цивільної адміністрації, КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Станично-Луганської селищної територіальної громади», КНП «Станично-Луганський центр первинної медико-санітарної допомоги» та КНП «Станично-Луганська багатoproфільна лікарня».

Вищезазначені заклади охорони здоров'я надавали медичні послуги жителям 83 населених пунктів територіальних громад району.

Комунальне некомерційне підприємство «Новоайдарський центр первинної медико-санітарної допомоги» є закладом охорони здоров'я, що надає первинну медичну допомогу та здійснює управління медичним обслуговуванням населення, вживає заходи профілактики захворювань населення та підтримання громадського здоров'я. Підприємство є підпорядкованим, підзвітним та підконтрольним Засновнику – Новоайдарській селищній територіальній громаді Щастинського району Луганської області. КНП «Новоайдарський ЦПМСД» у 2022 було релоковано з тимчасово окупованої території Новоайдарської територіальної громади у м. Київ, частково відновило свою роботу з вересня 2022 року. На даний час медичний персонал приймає пацієнтів у гуманітарному хабі м. Ужгород в Закарпатській області, де знаходиться велика кількість внутрішньо переміщених мешканців Новоайдарської територіальної громади та Луганської області. Підприємство здійснює некомерційну діяльність спрямовану на досягнення соціальних та інших результатів у сфері охорони здоров'я, без мети одержання прибутку. Всі заходи направлені на реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я щодо задоволення потреб населення у первинній медико-санітарній допомозі.

Новоайдарська лікарська амбулаторія загальної практики сімейної медицини з плановою потужністю 120 відвідувань у зміну при фактичному 47,6 відвідувань;

9 сільських лікарських амбулаторій загальної практики сімейної медицини;
5 фельдшерських пунктів.

Фактична потужність амбулаторно-поліклінічних закладів складає 173,14 відвідувань в зміну при плані 380 відвідувань.

Забезпечення стаціонарними ліжками становить 34,99 на 10 тис. населення. Медичну допомогу на 24.02.2022 року надавали 29 лікарів, 89 молодших спеціалістів з медичною освітою. Укомплектованість лікарями складала 59,8 %.

Комунальне некомерційне підприємство «Щастинська міська лікарня» Щастинської міської військово-цивільної адміністрації Щастинського району Луганської області є лікарняним закладом охорони здоров'я – комунальним унітарним некомерційним підприємством, що надає первинну, вторинну/спеціалізовану та іншу медичну допомогу будь-яким особам в порядку та на умовах, встановлених законодавством України.

Штатна чисельність працівників Комунального некомерційного підприємства «Щастинська міська лікарня» Щастинської міської військово-цивільної адміністрації Щастинського району Луганської області станом на 01.01.2022 року становила 338,00 штатних одиниць, в тому числі: 70,75 ставок лікарів (20,93% від загальної затвердженої чисельності працівників); 131,50 ставок фахівців з базовою та неповною вищою медичною освітою (38,91%); 69,00 ставок молодшого медичного персоналу (20,41%); 17,00 ставок фахівців з немедичною освітою (5,03%); 49,75 ставок іншого (господарського) персоналу (14,72%).

Кількість підписаних декларацій досягає понад 8 тисяч, з них з педіатрами – 1100.

За статистичними даними КНП «Щастинська міська лікарня» на першому місці серед захворювань населення - хвороби системи кровообігу, що складає 26,05%; на другому – хвороби сечостатевої системи – 22,72%; на третьому місці – хвороби органів травлення – 10,33%.

Первинну медико-санітарну допомогу населенню на території Станично-Луганської селищної територіальної громади надає комунальне некомерційне підприємство «Центр первинної медико-санітарної допомоги Станично-Луганської селищної територіальної громади» (далі – КНП ЦПМСД). У структурі КНП ЦПМСД 6 сільських лікарських амбулаторій, в тому числі 3 амбулаторії загальної практики сімейної медицини, 1 ФАП.

Лікувально-профілактичну допомогу населенню надавали 6 сільських лікарських амбулаторій з фактичною потужністю 780 відвідувань в зміну. Кількість відвідувань до лікарів по ЦПМСД склала 53880 за 9 місяців 2021 року, на дому 2271, це 1,4 на 1 мешканця, окрім того надана консультація по телефону 4064 мешканцям. Медичну допомогу населенню на первинному рівні надавали 23 лікарів або 5,7 на 10 тис. населення, та 45 середніх спеціалістів з медичною освітою або 9,7 на 10 тис. населення. Укомплектованість лікарями становить 71,8 %, середніх 86,5. Лікарями загальної практики – сімейної медицини охоплено 12723 мешканця або 27,1% населення. Кількість осіб пенсійного віку серед працюючих лікарів становить 13 осіб або 61,9 %, середніх спеціалістів з медичною освітою 7 осіб або 15,5 %.

Медичну допомогу вторинного рівня (спеціалізовану) надавали фахівці КНП «Станично-Луганська багатoproфільна лікарня Станично-Луганської селищної територіальної громади». Ліжковий фонд стаціонару розгорнуто на 200 ліжок, потужність поліклінічного відділення – 240 відвідувань за зміну. Загальна кількість персоналу – 227 осіб, в тому числі медичних працівників – 173, інших – 54. Укомплектованість медзакладу фізичними особами лікарів становить 37,8 %, укомплектованість середніми медичними працівниками – 70,2 %. Наявна проблема з лікарськими кадрами, зокрема, вакантні ставки – ортопед-травматолог, отоларинголог, лікар-анестезіолог, хірург, уролог, невропатолог, дерматовенеролог, патологоанатом, лікар-лаборант. Лікарня розташована на виїзді з населеного пункту, транспортна доступність від сільських поселень регіону обслуговування до лікарні становить 30 хвилин – 2,5 години (відстань між населеними пунктами і смт. Станиця Луганська – 10-80 км), громадський транспорт не забезпечує потребу населення в перевезеннях, у вихідні та святкові дні не працює, це ускладнює доступ населення до медичних послуг. Відстань 130 км від обласного центру м. Северодонецьк викликає певні проблеми у транспортуванні важких хворих до лікарень третинного (спеціалізованого) рівня медичної допомоги. У зв'язку з цим лікарня працює в режимі надання як планової, так і невідкладної медичної допомоги цілодобово.

В Щастинському районі зберігається тенденція до погіршення стану здоров'я серед молоді, росту соціально небезпечних хвороб, у тому числі туберкульозу, ВІЛ/СНІДу. Зниження престижу професії приводить до збільшення навантаження на лікарів, що погіршує якість та своєчасність надання медичної допомоги.

Величезною проблемою є відсутність хоспісу. У районі регресивний тип населення становить 65-70% пенсіонерів і надалі ситуація посилюватиметься.

Проєктом Програми передбачені заходи з розвитку первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини, вдосконалення матеріально-технічної бази, профілактики, раннього виявлення та ефективного лікування захворювань. Можна зробити висновок, що у разі не затвердження Програми стан здоров'я населення, залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення внаслідок впливу тривалої окупації та можливих бойових дій на території Щастинського району.

Окупація території району, виїзд кваліфікованих медичних фахівців на територію підконтрольній Україні унеможлиблює отримання якісної медичної допомоги. Відсутність можливості звернення до сімейного лікаря в профілактичних цілях посилить прояви хронічних захворювань та ускладнить виявлення онкологічних захворювань на ранній стадії, що значно вплине на ефективність і тривалість лікування. Через психоемоційну напругу, спричинену окупацією та невизначеністю майбутнього, населення може зіткнутися з психологічними та психічними проблемами, зростанням кількості наркотичної, алкогольної та інших залежностей.

Ймовірний стан здоров'я населення, якщо проєкт Програми не буде затверджено

2.9. SWOT-аналіз екологічної ситуації

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз екологічної ситуації

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> ✓ наявність об'єктів та територій природно-заповідного фонду ✓ наявність водозаборів питної води ✓ наявність базової інфраструктури системи водопостачання та водовідведення ✓ створені комунальні підприємства ✓ присутність міжнародних та гуманітарних місій в регіоні 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ складний екологічний стан району ✓ активні бойові дії на території району ✓ тимчасова окупація всієї території району ✓ наявність відходів від руйнувань ✓ забруднення повітряного басейну ✓ забруднення малих та великих річок ✓ значна кількість накопичених промислових відходів ✓ низький рівень озеленення населених пунктів району ✓ знищення лісових насаджень внаслідок бойових дій ✓ пошкодження під час бойових дій обладнання очистки стічних вод ✓ засмічення берегів та русел річок рештками військової техніки, забруднення від паливно-мастільних матеріалів, вибухівки тощо ✓ відсутність системи роздільного збору та переробки побутових відходів ✓ низький рівень інформованості населення району про стан навколишнього середовища ✓ відсутність інформації щодо екологічної ситуації на тимчасово окупованій території району
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> ✓ залучення коштів державного та обласного бюджетів 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ низький рівень екологічної свідомості та відповідальності з боку

<ul style="list-style-type: none"> ✓ співпраця з міжнародними фінансовими організаціями в частині залучення грантів або пільгових кредитів на відновлювальні проекти ✓ розвинутий волонтерський рух ✓ проведення компанії з отримання репарацій 	<p>населення та суб'єктів господарювання</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ зростання рівня забруднення навколишнього середовища ✓ обмеженість спроможності міських бюджетів для реалізації екологічних програм і проєктів ✓ продовження бойових дій на території району
--	---

3. Характеристику стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

З перших днів початку широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України населені пункти Щастинського району знаходяться в зоні активних бойових дій, території яких зазнають вплив на стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я.

Негативний вплив на довкілля має детонація боєприпасів, яка призводить до забруднення ґрунтів, води та повітря. Майже 2668,4 тис. га Луганської області вважається імовірно забрудненою територією вибухонебезпечними предметами та потребує проведення робіт з гуманітарного розмінування.

Під час детонації військових ракет, артилерійських снарядів, мін утворюється низка хімічних сполук: чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо. Додатково утворюється велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, конструкції.

Крім того, військові дії становлять загрозу для здоров'я населення ще й у довготривалій перспективі через забруднення довкілля, тому що відбуваються в одному з найбільш індустріалізованому та урбанізованому регіоні, що призводить до значного посилення взаємопов'язаних техногенних та екологічних загроз населенню, зокрема через порушення технологічного режиму небезпечних об'єктів. Від стану атмосферного повітря, води, ґрунтів тощо залежить здоров'я людини, якість, а подекуди і тривалість її життя.

Проєкт Програми передбачає заходи та завдання вирішення зазначеної проблеми на території району, яка ймовірно зазнає впливу на стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я. За результатами реалізації заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на здоров'я населення та компоненти довкілля.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризику впливу на здоров'я населення, які стосуються програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом

Враховуючи окупацію території району, основні екологічні проблеми розподілено на дві частини – ті, які були актуальні до 24.02.2022 року та, ті що спричинені окупацією території та активними бойовими діями, які додалися після 24.02.2022 року.

Екологічні проблеми до 24.02.2022 року.

1. Проблема накопичення ПВ та виникнення стихійних сміттєзвалищ. Недостатньо розгалужена мережа надання послуг з вивезення ПВ приводить до виникнення стихійних сміттєзвалищ. Мешканці віддалених сіл громад району через незабезпеченість послугами і низьку екологічну свідомість вивозять відходи стихійно.

2. Проблема використання населенням зливних ям. Близько 35% населення Щастинського району централізованої каналізації не мають. Відсутність у деяких населених пунктах району централізованої каналізації та використання населенням зливних ям, у які скидаються побутові стоки та у яких відсутні відповідне гідроізоляційне облаштування, створюють передумови до потрапляння у ґрунтові водні горизонти та поверхневі водні об'єкти шкідливих речовин господарських стоків. Це створює передумови до бактеріального та хімічного забруднення підземних водних горизонтів та поверхневих водойм.

3. Забруднення атмосферного повітря. Головний промисловий об'єкт на території Щастинського району – ВП «Луганська ТЕС» ДТЕК «Східенерго». Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря залежать від обсягів виробництва підприємства і використання у виробництві застарілого енергоємного обладнання та технологій. Вагомий вплив на стан атмосферного повітря має виконання природоохоронних заходів, оновлення зношеного устаткування, заміна застарілих технологій більш сучасними.

Електростанція - найбільший забруднювач довкілля у районі за обсягом викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2014 - 2021 роках. В 2021 році Луганська ТЕС здійснила 12978,177 т викидів, з них: речовини у вигляді суспендованих твердих частинок - 2229,979 т/рік; сполуки азоту – 3694,417 т/рік; діоксид та інші сполуки сірки – 6622,573 т/рік; вуглецю оксид - 194,804 т/рік; неметанові леткі органічні сполуки - 217,197 т/рік; метан - 15,753 т/рік.

Екологічні проблеми після 24.02.2022 року.

1. Погіршення стану повітря (невелика відстань до лінії активних бойових дій та суттєве руйнування дорожньої мережі). Наразі лінія безпосередніх бойових дій проходить по межі району. Стан повітря може погіршуватись через бойові дії у прямий та непрямий способи. Прямий вплив бойових дій – це детонування снарядів, використання артилерійської зброї, авіабомб та ракет.

Від вибухів в атмосферне повітря викидаються свинець, сажа, вуглець й інші шкідливі речовини. Непрямий вплив бойових дій – це пожежі в

екосистемах, атаки на промислові об'єкти та склади небезпечних відходів, як-от пінополіуретан, мінеральні добрива, лакофарбові вибори, аміачна селітра.

Поки що оцінити як саме близькість бойових дій впливає на стан повітря на території району – неможливо. Крім того, слід очікувати, що внаслідок руху ворожої військової техніки та відсутності поточних ремонтних робіт дорожня мережа громади зазнає значних руйнувань. Що в свою чергу посилить негативний вплив на стан повітря від користування автотранспортом.

2. Замінованість та забруднення земельних ресурсів важкими металами, ущільнення ґрунту, зміна фізичних характеристик рельєфу та гідрологічної поведінки поверхневих і підземних вод.

Земельний фонд громад району зазнав пошкоджень та негативного впливу під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Є пошкодження, які видно візуально, але є ще й хімічний аспект, адже кожен вибух снаряду на полі утворює вибухову хвилю і хімічне забруднення ґрунту.

Наслідки вибухової хвилі – утворення вирв, ущільнення ґрунтів, знищення рослинності та загибель ґрунтової фауни. Все це спричиняє зміну гідролітичного режиму та руйнування структури ґрунту і зрештою провокує ерозію ґрунту та опустелювання. У військовій зброї та вибухових речовинах використовуються хімічні сполуки, які не піддаються біологічному розкладанню та можуть забруднювати ґрунт і поверхневі води. Крім того, відбувається забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами та іншими нафтопродуктами унаслідок руху та пошкоджень військової техніки. У ґрунтах, просочених паливно-мастильними матеріалами, знижується водопроникність, витісняється кисень, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси. Для природного відновлення земельних ресурсів від окремих забруднень необхідно сотні років.

3. Загроза втрати тваринного і рослинного різноманіття. Лінії бойових дій по території району несе загрозу тваринному і рослинному світу. Для тварин це може бути безпосередня шкода, наприклад, загибель чи травмування внаслідок вибухів, переляк через нетиповий шум, втрата потомства, вимушена зміна міграційних параметрів чи зимових циклів тощо. А також опосередковані наслідки війни: різноманітне забруднення середовища існування і трансформація природного ландшафту, зміна природного середовища існування, цілковита його втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо. Для рослин - це знищення та втрата різноманіття через пожежі, переміщення техніки та риття фортифікаційних споруд.

4. Накопичення будівельного сміття від руйнування цивільної і соціальної інфраструктури. Типові відходи, що залишаються після руйнувань: цегла, бетон, сталь, деревина, гіпсокартон, шифер, руберойд, частини електричної проводки. Таке сміття містить токсичні речовини, що забруднюють повітря, ґрунт і підземні води.

При гіпотетичному «нульовому» сценарії, якщо проєкт Програми не буде затверджений, подальший стабільний розвиток території району є проблематичним, особливо в умовах тривалої окупації та можливих бойових дій.

Це може призвести до погіршення екологічної ситуації та загострення проблем, виникнення яких обумовлено окупацією і відносно невеликою відстанню від лінії бойових дій, і як наслідок, може відобразитися на умовах життя та здоров'ї населення громад району в бік погіршення.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки програми

5.1. Основні міжнародні та державні зобов'язання

Основними міжнародними зобов'язаннями щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття, Рамкова конвенція про зміну клімату, Паризька кліматична угода.

Згідно ст. 28 Закону України «Про основи містобудування», якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про містобудування, то застосовуються правила міжнародного договору.

Основними законодавчими і нормативно-правовими актами, норми і вимоги яких мають бути враховані та дотримані під час планованої діяльності, є такі:

- Водний кодекс України;
- Лісовий кодекс України;
- Земельний кодекс України;

Закони України: «Про природно-заповідний фонд»; «Про охорону культурної спадщини»; «Про охорону археологічної спадщини»; «Про охорону атмосферного повітря»; «Про управління відходами»; «Про надра»; «Про питну воду та питне водопостачання»; «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»; «Про екологічний аудит»; «Про рослинний світ»; «Про тваринний світ»; «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»; «Про охорону навколишнього природного середовища»; «Про регулювання містобудівної діяльності»; «Про основи містобудування»;

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Закон України № 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29.10.96;

Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02. 2019 № 117-р;

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. №695;

Цілі сталого розвитку: Україна-2030 (Ціль 13. «Пом'якшення наслідків зміни клімату»);

Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 року №1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від:

07.12.2016 р. № 932-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

06.12.2017 р. № 878-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28 жовтня 2020 року № 213 «Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення»;

ДБН Б.1.1 -13:2012 «Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях»;

ДСТУ-Н Б Б.1.1-10:2010 «Настанова з виконання розділів «Охорона навколишнього природного середовища» у складі містобудівної документації»;

Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (зі змінами);

ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

Відповідно до нормативно-правової бази України проєкт Програми відповідає ряду зобов'язань:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів і лімітів використання природних ресурсів;

- виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;

- використання отриманих висновків моніторингу й комплексу охоронних заходів для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля;

- формування динамічного урівноваженого стану довкілля, що забезпечуватиме екологічне, санітарно-безпечне середовище для життєдіяльності населення.

Ураховуючи результати аналізу можна зробити висновок, що проєкт Програми, відповідає цілям екологічної політики, встановленим на

національному рівні, враховує їх і пропонує комплекс заходів, які спрямовані на їх виконання.

5.2. Процедура ОВД

Цілі Програми реалізуються через конкретні заходи і проекти. Серед цих заходів і проектів можуть бути і такі проекти, які, відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», підлягатимуть оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. Для таких проектів має бути здійснена процедура оцінки впливу на довкілля.

5.3. Інформація про оприлюднення Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки

Згідно вимог ст. 9, 10, ч.4 ст.12 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Щастинською районною державною адміністрацією було оприлюднено Заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки (СЕО) проекту Програми, з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості на офіційному сайті Щастинської РДА - <http://ndar.loga.gov.ua> у розділі «Оголошення».

Зауваження та пропозиції отримані від департаменту комунальної власності, земельних, майнових відносин, екології та природних ресурсів та департаменту охорони здоров'я Луганської облдержадміністрації враховані в цьому Звіті.

5.4 Інформація про обговорення Звіту про стратегічну екологічну оцінку Програми буде висвітлена за результатами його обговорення.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

На підставі оцінювання ймовірних впливів на компоненти довкілля (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, ґрунти, кліматичні фактори та рівні шумового, теплого, вібраційного забруднення та здоров'я населення) сукупний вплив від реалізації Програми є несуттєвим та екологічно допустимим.

Оцінювання проводиться у даному випадку у часовій перспективі та у порівнянні з нульовою альтернативою. Використовується якісна характеристика

у зв'язку з відсутністю у відкритому доступі достатніх масивів даних. Виконання заходів Програми, які спрямовані на виконання екологічних цілей, передбачають створення системи поводження з побутовими відходами, раціональне використання водних ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища стічними водами, озеленення територій, охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду на середньостроковий період (4 роки), буде мати незначний вплив на стан довкілля, який обумовлений впливом існуючих незмінних факторів. Виконання заходів Програми не буде мати негативного впливу на рівень забруднення довкілля та буде сприяти його зменшенню, що є важливим індикатором місцевого розвитку. Довгостроковий період не розглядається, оскільки термін виконання Програми складає 4 роки. У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки, як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Таблиця 6.1

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми

№ з/п	Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірно	Ні	
Повітря					
1	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			•	
2	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?			•	+
3	Погіршення якості атмосферного повітря?			•	+
4	Появу джерел неприємних запахів?			•	
5	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			•	
Водні ресурси					
6	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?			•	
7	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			•	
8	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			•	
9	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			•	
10	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			•	+
11	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			•	+

12	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			•	
13	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			•	
14	Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?			•	
15	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			•	
16	Забруднення підземних водоносних горизонтів?			•	
Відходи					
17	Збільшення кількості утворюваних побутових відходів?			•	+
18	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?			•	
19	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?			•	
20	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?			•	
21	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			•	
Земельні ресурси					
22	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?			•	
23	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			•	
24	Зміни в топографії або характеристиках рельєфу?			•	
25	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або геологічної структури?			•	
26	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			•	
27	Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?			•	
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
28	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			•	+

29	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			•	+
30	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			•	
31	Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			•	+
32	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			•	+
Населення та інфраструктура					
33	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?			•	
34	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потребу житлі?			•	+
35	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?			•	
36	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?			•	
37	Потреба в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			•	+
38	Появ будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			•	+
Екологічне управління та моніторинг					
39	Послаблення правових та економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			•	
40	Погіршення екологічного моніторингу?			•	
41	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			•	
42	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			•	
Інше					
43	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			•	
44	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			•	
45	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			•	
46	Суттєве порушення якості природного середовища?			•	

47	Поява можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			•	
48	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викликають значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			•	

В процесі стратегічної екологічної оцінки був здійснений аналіз впливу реалізації завдань проєкту Програми як на окремі компоненти навколишнього природного середовища, так і сукупний вплив на природні процеси та комплекси.

Значного негативного впливу під час здійснення планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається. На основі оцінок, представлених в таблиці 6.1, можна зробити такі висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми:

вплив на атмосферне повітря – негативні наслідки відсутні. Проєкт Програми не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів. Зменшенню викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел може сприяти поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури;

вплив на водні ресурси – позитивний вплив, а саме: відновлення надійної роботи системи централізованого водовідведення та водоочищення і, як наслідок, зниження забруднення водних об'єктів на території району неочищеними стічними водами;

відходи – негативні наслідки відсутні, є ймовірність пом'якшення існуючої ситуації. Серед низки екологічних проблем, які мають місце на території Щастинського району, особливо гостро стоїть проблема поводження з відходами, які є одним з найбільших забруднювачів навколишнього середовища та негативно впливають на всі його компоненти. Ситуація ускладнюється і тим, що не всі населені пункти громади забезпечені послугами з вивозу ПВ. Проєкт Програми передбачає виконання заходів, реалізація яких призведе до більш відповідального поводження з відходами;

вплив на земельні ресурси – негативні наслідки відсутні, внаслідок реалізації Програми не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози;

вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони – негативні наслідки відсутні. У проєкті Програми не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на тваринний та рослинний світ громади;

вплив на території та об'єкти Смарагдової мережі – наслідки відсутні;

вплив на об'єкти природно-заповідного фонду та екомережі – наслідки відсутні;

вплив на клімат – пом'якшення існуючої ситуації за рахунок зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

вплив на населення та інфраструктура – негативні наслідки відсутні, негативний вплив на стан здоров'я чи захворюваність населення не очікується;

екологічне управління, моніторинг – Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Синергічний вплив. Сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів, їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту – відсутні.

Коротко-, середньо- та довгострокові (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років) наслідки – негативні наслідки від реалізації Програми – відсутні.

Постійні і тимчасові, позитивні і негативних наслідки – негативні наслідки постійного і тимчасового характеру від реалізації заходів Програми – відсутні.

Позитивні наслідки зазначені вище окремо для компонентів навколишнього, соціального та культурного середовища області.

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації, наскільки це можливо в умовах тривалих активних бойових дій в регіоні.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Реалізація завдань Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності населення, що є важливим індикатором регіонального розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. У разі продовження розпочатої роботи вплив не буде відрізнятись від короткострокового.

У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Також слід зазначити, що від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, на території Луганської області пошкоджена та зруйнована значна кількість об'єктів критичної та соціальної інфраструктури.

Наразі оцінка зруйнованих цивільних, промислових та інфраструктурних об'єктів не можлива, оскільки на сьогодні вся територія району тимчасово

окупована. Крім того, значна кількість внутрішньо переміщених осіб призвела до суттєвих змін у демографічній ситуації.

Після закінчення бойових дій та деокупації території району, для громад району актуальним буде питання швидкого відновлення об'єктів критичної інфраструктури через відбудову зруйнованих, забезпечення безпечного повернення населення та подальший розвиток у нових умовах.

Враховуючи зазначене, після завершення бойових дій до завдань Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення громад району.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання програми

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Програми було виявлено ряд завдань, виконання яких потребує серйозної уваги, недопущення негативного впливу на довкілля та здоров'я населення внаслідок реалізації Програми.

Таблиця 7.1

Заходи щодо запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми

Складова довкілля	Заходи
Атмосферна повітря	<ul style="list-style-type: none"> - заходи з озеленення населених пунктів району; - відновлення транспортно-логістичної інфраструктури; - дотримання діючих норм законодавства під час проведення будівельних робіт; - проведення інформаційної кампанії серед населення щодо неприпустимості спалювання сухої трави, побутового й промислового сміття
Водні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - впровадження сучасних технологій очищення стічних вод, будівництво нових очисних споруд; - впровадження системи моніторингу якості питної води; - реконструкція та капітальний ремонт колекторів водовідведення; - будівництво, реконструкція та модернізація об'єктів водопостачання та водовідведення; - дотримання у межах зон санітарної охорони об'єктів водопостачання режимів господарської діяльності, визначених Постановою КМУ №2024 від 18.12.1998 «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів»
Земельні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення обстеження та гуманітарного розмінування земель; - проведення оцінки шкоди та збитків, що завдані земельному фонду громад району;

	- рекультивация порушених ґрунтів з метою повернення їх у сільськогосподарське виробництво
Управління відходами	- відновлення контейнерів та майданчиків для збору та тимчасового зберігання ПВ; - відновлення автотранспортного парку спеціалізованої техніки для санітарної очистки територій району; - впровадження технології роздільного збирання побутових відходів; - ліквідація стихійних сміттєзвалищ; - проведення агітаційно-роз'яснювальної роботи серед населення щодо роздільного збирання побутових відходів
Здоров'я населення	- перелічений вище комплекс заходів щодо зменшення негативних наслідків виконання документу державного планування прямо та опосередковано впливає на покращення стану здоров'я населення і є одним із головних завдань розробки цієї Програми

Реалізація Програми потребує виконання великої кількості заходів, що стосуються розвитку сфери забезпечення територій громад району системами інженерної інфраструктури, ремонту вулично-дорожньої мережі, енергозбереження й раціонального використання природних ресурсів, виконання яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища.

Виконання заходів, передбачених Програмою, матиме позитивний вплив на всі складові довкілля, поліпшення загального екологічного та естетичного стану Щастинського району.

При цьому слід зауважити, що питання визначення обсягів фінансування на реалізацію завдань, будуть розглядатися після деокупації тимчасово окупованої території та за результатами актів обстеження зруйнованих об'єктів.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)

Під час підготовки Звіту про СЕО визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля, а також оцінено вплив на навколишнє середовище, прогноз впливу на навколишнє середовище, виходячи із особливостей планованої діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов.

Під час здійснення СЕО проєкту Програми були розглянуті два сценарії розвитку, а саме:

- оптимістичний, який демонструє позитивну динаміку, яка можлива за умови успішної реалізації Програми;

- гіпотетичний «нульовий», за яким не розробляється і не затверджується проєкт Програми.

В якості альтернативи розглядався гіпотетичний «нульовий» сценарій, тобто опис, прогнозування та оцінку ситуації у випадку незатвердження проєкту Програми. Це означає збереження незмінною існуючої на даний момент ситуації на території району. Незатвердження проєкту Програми не дасть змоги збільшити позитивні впливи на довкілля і здоров'я населення, які мають бути наслідком виконання заходів проєкту Програми. Реалізація «нульового сценарію» не забезпечить ефективне відновлення після деокупації території та подальший збалансований (сталий) розвиток громад району.

За результатами аналізу реалізації кожного із сценаріїв та прогнозу можливих шляхів розвитку району у випадку домінування тих чи інших факторів та з урахуванням впливу ефектів чи негативних наслідків від них визначено наступне:

- в рамках гіпотетичного «нульового» сценарію відновлення та сталий розвиток району ускладниться та погіршиться екологічна ситуація. Це означає збереження інерції розвитку з негативними тенденціями і диспропорціями та загроз екологічній безпеці і безпеці життя населення.

- в рамках оптимістичного сценарію виконання заходів проєкту Програми позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси. Це означає, що реалізація Програми сприятиме гармонізації економічної, соціальної і екологічної складових розвитку району та підвищенню рівня збалансованості і стійкості.

Зазначені результати свідчать про необхідність затвердження проєкту Програми.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація завдань та заходів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Координацію роботи із дотримання вимог Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» у відповідних галузях забезпечує районна державна адміністрація.

При видачі дозвільних документів, їх погодженні на проведення будівельних та інших робіт виконавчі органи міської, селищних, сільської рад (військових адміністрацій) району у межах повноважень будуть дотримуватись норм законодавчих і нормативно-правових актів України із питань регулювання містобудівної діяльності, охорони навколишнього природного середовища у різних сферах із проходженням процедури оцінки впливу на довкілля (за наявності підстав для цього).

Згідно з частиною першою статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою цієї статті.

Оцінка впливу на довкілля (далі - ОВД) спрямована на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними показниками з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи по їх усуненню, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогностичні терміни їх усунення.

Таблиця 9.1

Індикатори для моніторингу виконання Програми

Індикатор	Визначення	Джерело даних
Здійснення оцінки впливу на довкілля у процесі прийняття рішень про провадження планової діяльності, визначеної частинами 2 і 3 статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»	дані щодо здійснення оцінки впливу на довкілля під час реалізації окремих заходів програми, виконання яких передбачатиме реалізацію видів діяльності (або які містять види діяльності та об'єкти), щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля	Дані, надані відповідальними виконавцями заходів
Здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації	дані щодо здійснення процедури СЕО під час розробки містобудівної документації, яка підлягає стратегічній екологічній оцінці в порядку, встановленому Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку»	Дані відділу інфраструктури, містобудування та архітектури, житлово-комунального господарства, екології райдержадміністрації
Створення сучасної системи поводження з побутовими відходами	-зменшення обсягів стихійних сміттєзвалищ до 50 %; -обсяг утворення відходів, т/рік; - кількість домогосподарств, що уклали договори на вивезення відходів, % від загальної кількості	Дані міської, селищних, сільської рад району, комунальних підприємств
Покращення стану атмосферного повітря	-частка створення зелених насаджень загального користування, м2 / до площі громади;	Дані міської, селищних, сільської рад району,

	-капітальний ремонт та будівництво вулично-дорожньої мережі, км/рік	комунальних підприємств
Покращення стану водних ресурсів	-кількість проб якості питної води з централізованих джерел водопостачання, що не відповідають встановленим санітарним нормам, % від загальної кількості проб на квартал; -обсяг стічних вод від житлово-комунального сектору, м3 /рік	Дані міської, селищних, сільської рад району, комунальних підприємств
Рівень захворюваності населення	зменшення показників захворюваності населення: -кількість випадків захворюваності населення на захворювання органів дихання, кількість випадків на рік; -кількість випадків захворюваності населення на злоякісні новоутворення, випадків/ 10 тис. населення	Дані статистичного спостереження

Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними показниками з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи по їх усуненню, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогностичні терміни їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища. Виконання низки планувальних заходів, визначених в Програмі є обов'язковою умовою для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

Транскордонні наслідки виконання Програми відсутні, оскільки її виконання не матиме наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

11. Резюме нетехнічного характеру

За підсумками СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку Програми економічного, соціального та культурного розвитку Щастинського району Луганської області на 2024-2027 рік».

Серед факторів, що ускладнили проведення СЕО, можна виділити наступні:

- повна окупація району та ведення активних бойових дій на окупованих територіях;

- відсутність достатнього обсягу статистичних відомостей та інших характеристик для оцінки об'єктивної екологічної ситуації у різних сферах району;

- відсутність фінансового забезпечення для проведення СЕО відповідними установами, які мають необхідні дозвільні документи та досвід із проведення СЕО комплексних програмних документів.

З урахуванням того, що реалізація завдань Програми здійснюватиметься різними виконавцями через різні проекти, які потребуватимуть проведення СЕО або ОВД, це не є перешкодою для прийняття цього документа. Під час проведення СЕО здійснено оцінку факторів ризику і потенційного впливу визначених Програмою завдань і проектів на стан довкілля, взято до уваги те, що завдання спрямовані впровадження екологічно безпечних проектів і заходів в інтересах всіх громад Щастинського району.

У Звіті про СЕО проекту Програми не враховано характеристики кожного окремого завдання чи проекту та їх потенційний вплив на навколишнє середовище, оскільки такий детальний аналіз виконується на наступних етапах планування для кожного проекту окремо (процедура ОВД, тощо). Повідомлення про оприлюднення проекту Програми і Звіту про СЕО розміщено на офіційному сайті Щастинської районної державної адміністрації - <http://ndar.loga.gov.ua> у розділі «Оголошення» а також направлено у визначений термін заінтересованим органам Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів і Міністерства охорони здоров'я України.

Програма загалом відповідає принципу екологічної збалансованості (сталого розвитку) та зорієнтована на зниження шкідливого впливу на довкілля.

Програма враховує основні положення Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695), Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, визначені ООН, Стратегії екологічної безпеки та адаптації до змін клімату на період до 2030 року, Стратегії економічного розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2021 № 1078-р.

Узгоджується зі Стратегією розвитку Луганської області на 2021-2027 роки (в новій редакції), затвердженої розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військової адміністрації від 26.03.2020 №246, з врахуванням Програми економічного і соціального розвитку Луганської області на 2021-2023 роки (зі змінами), затвердженої розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військової адміністрації від 28.12.2020 №936, прийнятих програмних документів територіальних громад(військових адміністрацій) району, пропозицій військових адміністрацій населених пунктів району.

Реалізація Програми з великою долею вірогідності не повинна призвести до появи нових негативних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я

населення. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною. Реалізація Програми за умови дотримання екологічних та нормативних вимог має сприяти зменшенню антропогенного навантаження на довкілля. Поєднання зусиль, спрямованих на виконання та дотримання умов програми із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме підвищення рівня добробуту, здоров'я населення Щастинського району та досягнення вищих стандартів життя.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення Програми було проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації.

Перелік виконавців звіту про стратегічну екологічну оцінку

Посада	Власне ім'я, прізвище	Підпис
Перший заступника голови Щастинської районної адміністрації-начальника районної військової адміністрації Луганської області	Олександр ПЕРОВ	
Головний спеціаліст відділу інфраструктури, містобудування та архітектури, житлово- комунального господарства, екології Щастинської райдержадміністрації	Сергій СТЕПАНЧУК	
Головний спеціаліст відділу агропромислового розвитку, економіки та взаємодії з органами місцевого самоврядування Щастинської райдержадміністрації	Любов ЗАХОДЯЧЕНКО	